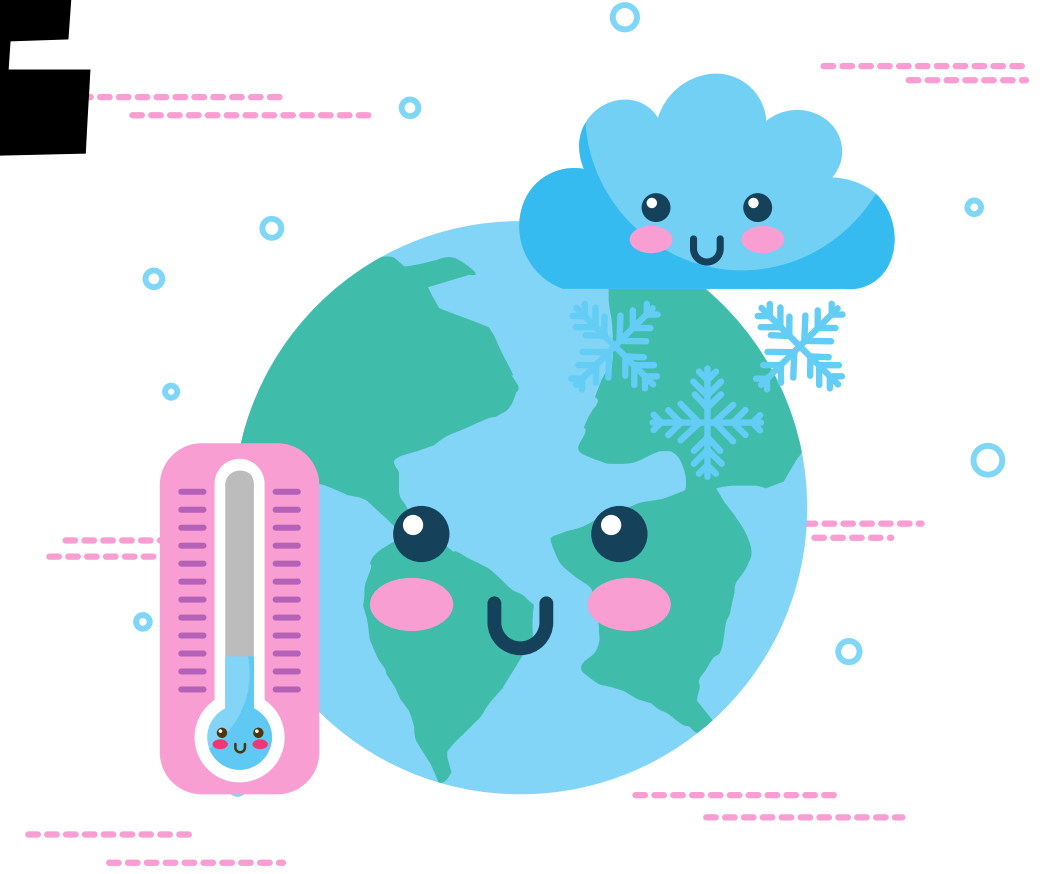


SOSYAL BİLGİLER

3.ÜNİTE



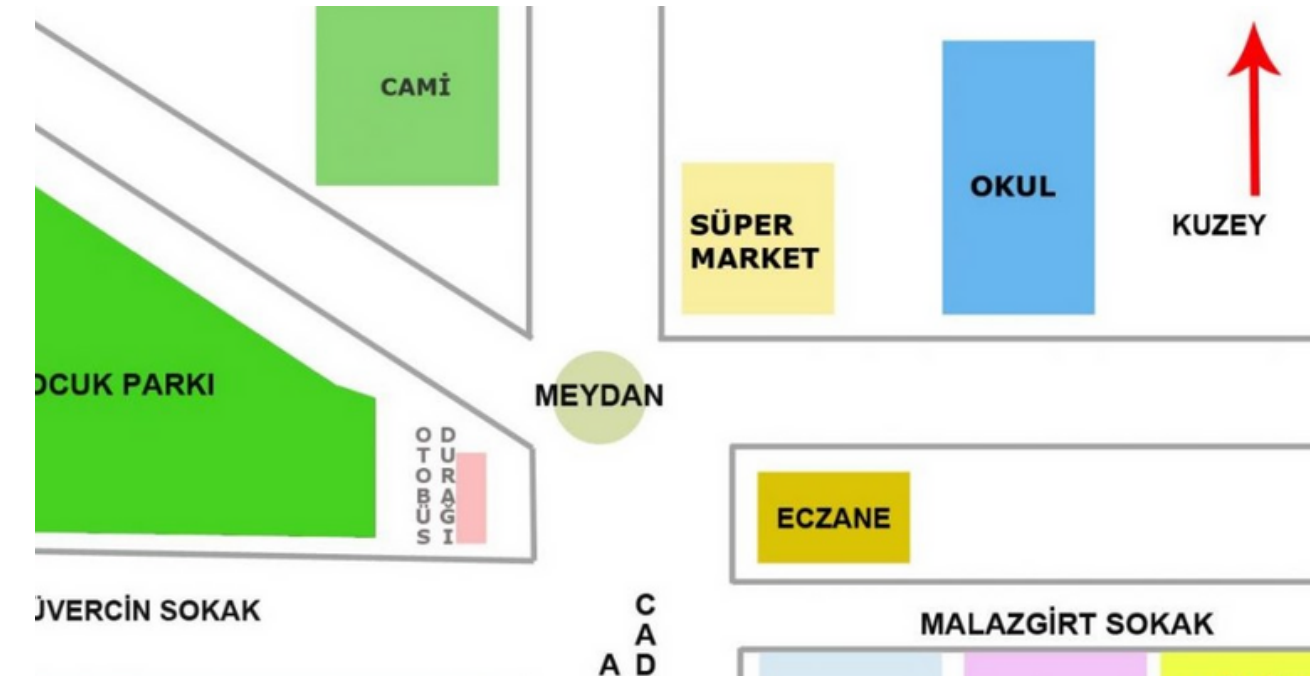
İNSANLAR, YERLER VE ÇEVRELER

5.SINIF

HARİTAYI TANIYORUM

Yeryüzünün tamamının ya da bir bölümünün kuşbakışı görünümünün belli oranda küçültülerek bir düzleme aktarılmasına harita denir.

- Bir çizimin harita olabilmesi için;
- Kuşbakışı görünümle çizilmeli
 - Bir düzleme (kağıda,duvara...) aktarılmalı.
 - Belirli bir oranda küçültülerek (ölçek) çizilmelidir.



Ölçek kullanılmayan kabataslak çizimlere kroki denir.

HARİTAYI TANIYORUM

Haritalar kullanım amaçlarına göre farklılık göstermektedir.

- Fiziki haritalar
- Siyasi haritalar
- Bölgeler haritası
- Madenler haritası



Fiziki Harita

Dağları, ovaları, denizleri, platoları kısaca yeryüzü oluşumlarını, yükseltilerine göre farklı renk tonlarında gösterildiği haritalardır.

Fiziki haritalarda deniz seviyesi 0 (sıfır) kabul edilir. Deniz seviyesine yakın yerler yeşil rengin tonlarıyla gösterilirken yükselti arttıkça sarı ve kahverengi tonları kullanılır.

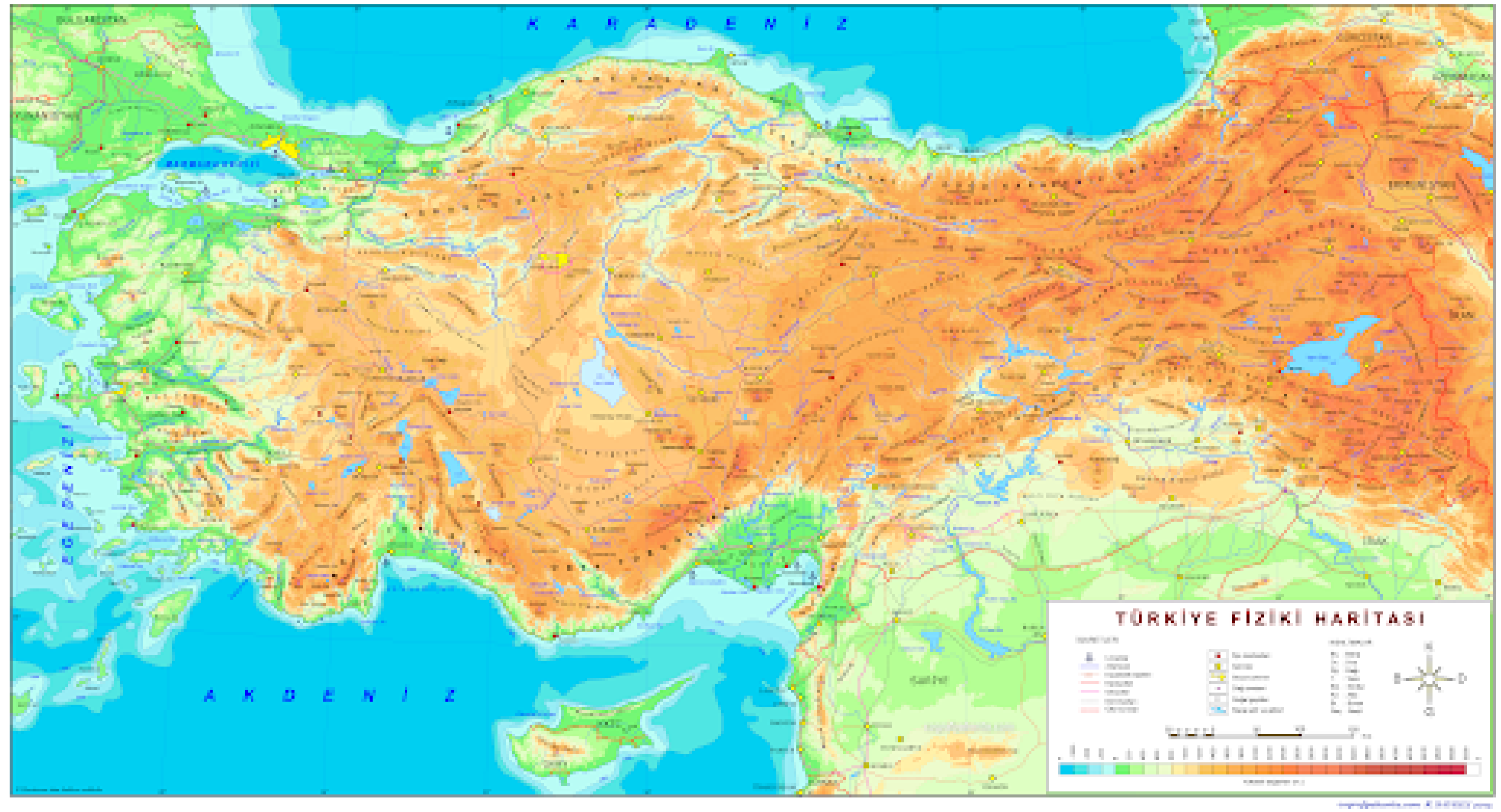
HARİTAYI TANIYORUM

Deniz, akarsu ve göller mavi renk ile gösterilir. Fiziki haritalardaki yeşil kesinlikle ormanları ve yeşil alanları ifade etmez.

Yeşil renk: Genellikle kıyı ovaları yeşil renkle gösterilir.

Turuncu renk: Genellikle iç bölgelerde bulunan ovalar ve platolar bu renkle gösterilir.

Kahverengi: Genellikle yüksek dağlar ve yükseltisi fazla olan yerler bu renkle gösterilir.



HARİTAYI TANIYORUM

DAĞ

Çevresine göre **yüksek olan** ve tabandan zirveye doğru **yamaçları eğimli olan** yeryüzü şeklidir.



PLATO

Akarsular tarafından derin **yarılmış**, **çevresine göre yüksekte olan** geniş düzlüklerdir.



OVA

Çevrelerine göre **alçakta kalmış**, **eğimi az olan geniş düzlüklerdir**.



HARİTAYI TANIYORUM

VADİ

Bir akarsuyun, yatağını aşındırarak oluşturduğu V yada U biçimindeki yeryüzü şeklidir.



GÖL

Karalar içindeki çukurluklarda biriken durgun su kütleleridir. Dört tarafı karalarla çevrilidir.



KÖRFEZ

Denizin karaya doğru giren büyük ve geniş girintilerine denir.



HARİTAYI TANIYORUM

ADA

Dört tarafı suyla çevrili olan kara parçasıdır.



YARIMADA

Üç tarafı sularla çevrili bir tarafı karaya bağlı kara parçasıdır.



DELTA OVASI

Akarsuların deniz kenarında toprak biriktirmesi ile oluşan üçgen şeklindeki ovalardır.



İKLİMİN İNSAN FAALİYETLERİNE ETKİSİ

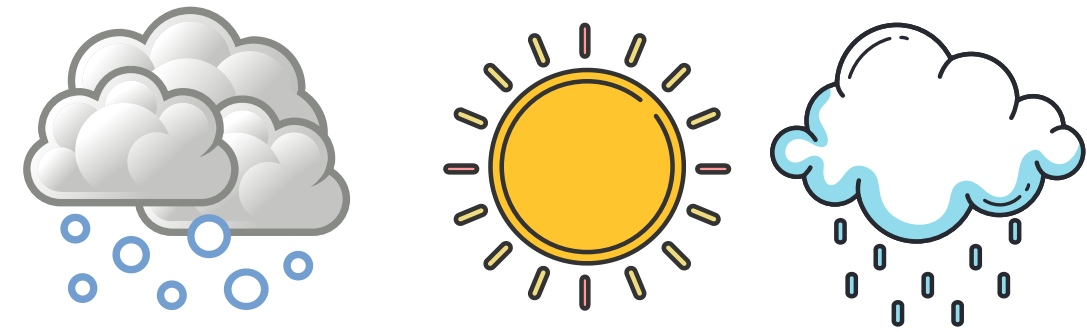
İKLİM

Geniş bir alanda, uzun yıllar boyunca etkili olan ortalama hava koşullarına iklim denir. İklim bilimine Klimatoloji denir.

Ülkemizde Akdeniz, Karadeniz ve Karasal iklim bulunmaktadır.

HAVA DURUMU

Dar bir alanda, kısa süreli etkili olan değişken hava koşullarına denir. Bugün hava karlı, yarın güneşli, haftaya yağmurlu gibi.



Günlük işlerimizi ayarlamak için hava durumuna bakarız. Havanın güneşli, yağmurlu, karlı, rüzgârlı olmasına bağlı olarak önceden tedbirimizi alırız ve böylece sıkıntı yaşamamış oluruz.

TARİH	Hadise	TAHMİN EDİLEN			
		Sıcaklık (°C)		Nem (%)	
		En Düşük	En Yüksek	En Düşük	En Yüksek
31 Ekim Cumartesi		12	19	51	86
01 Kasım Pazar		12	20	50	77
02 Kasım Pazartesi		10	19	35	68
03 Kasım Salı		10	20	44	74
04 Kasım Çarşamba		11	19	49	77

ÜLKEMİZDE İKLİMİN ÇEŞİTLİ OLMASININ NEDENİ

- Ülkemizin üç tarafının denizlerle çevrili
- Ülkemizin ılıman iklim kuşağında
- Yükseltisinin batıdan doğuya artması
- Yeryüzü şekillerinin çeşitli olması gibi faktörler etkili olmaktadır.

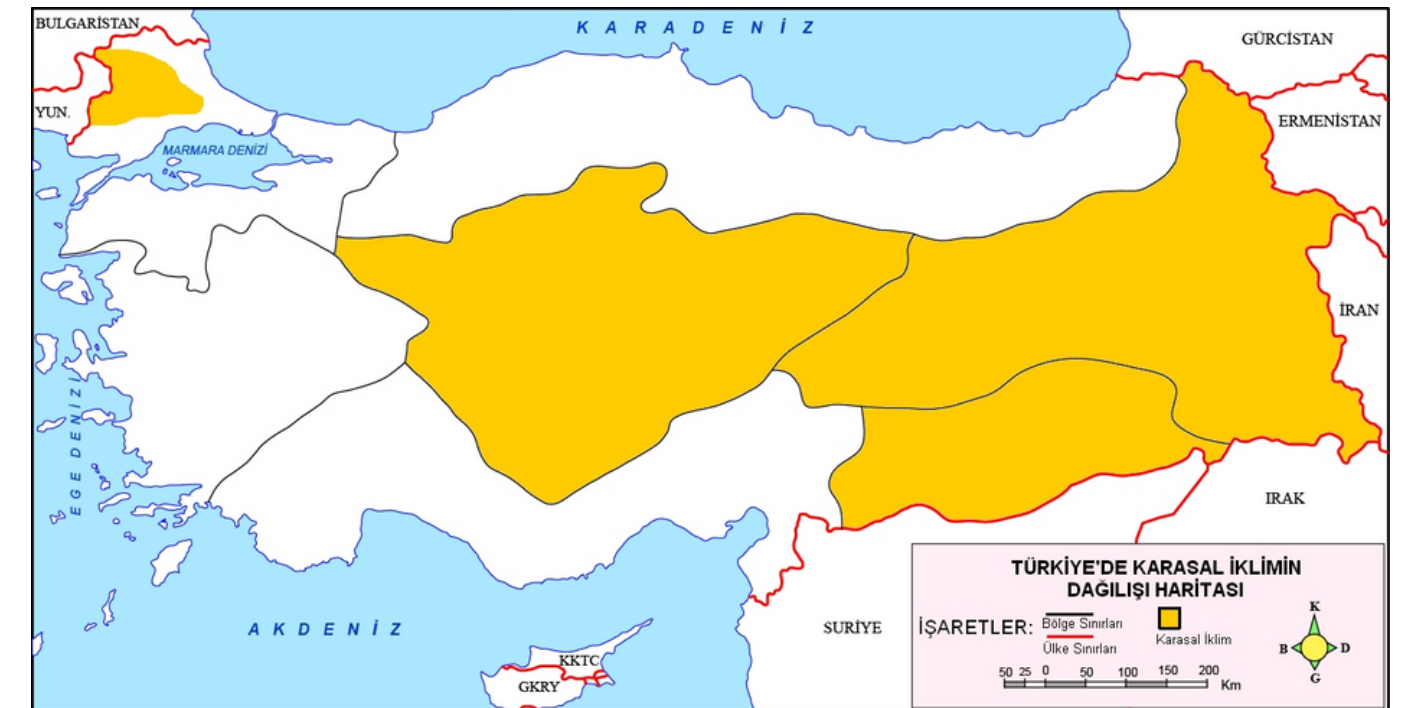
İklim yaşantımızı belirleyen önemli bir etkidir. Çünkü iklim insan hayatındaki birçok alanı etkilemektedir.

- Ev yapım malzemeleri
- Tarım ürünü çeşitliliği
- Ulaşım faaliyetlerini
- Turizm faaliyetleri
- Bitki örtüsü çeşitliliği
- Hayvancılık faaliyetleri
- Yemek kültürü çeşitliliği
- Kıyafet seçimi
- Yapılacak ekonomik faaliyetleri
- Yerleşmeyi ve nüfusun dağılışı
- Su kaynaklarının miktarı

İKLİMİN İNSAN FAALİYETLERİNE ETKİSİ

KARASAL İKLİM

- Yazlar **sıcak** ve **kurak**, kışlar **soğuk** ve **kar yağışlı**dır.
- **En fazla yağış ilkbaharda**, **en az yaz aylarında** görülür.
- Bitki örtüsü **ilkbahar yağışları ile yeşeren**, yazın **sıcaklık ve kuraklıkla kuruyan** küçük otlardan oluşan **bozkır**dır.
- **İç Anadolu**, **Doğu Anadolu**, **Güneydoğu Anadolu** ve **Marmara bölgesinin batısında** görülür.
- Karasal iklimin görüldüğü yerlerde **tahıl (buğday, arpa, çavdar)** **şekerpancarı** gibi tarım ürünleri yetiştirilir.
- Mimari yapılarda yapı malzemesi olarak **toprak (kerpiç ev)** kullanılır.



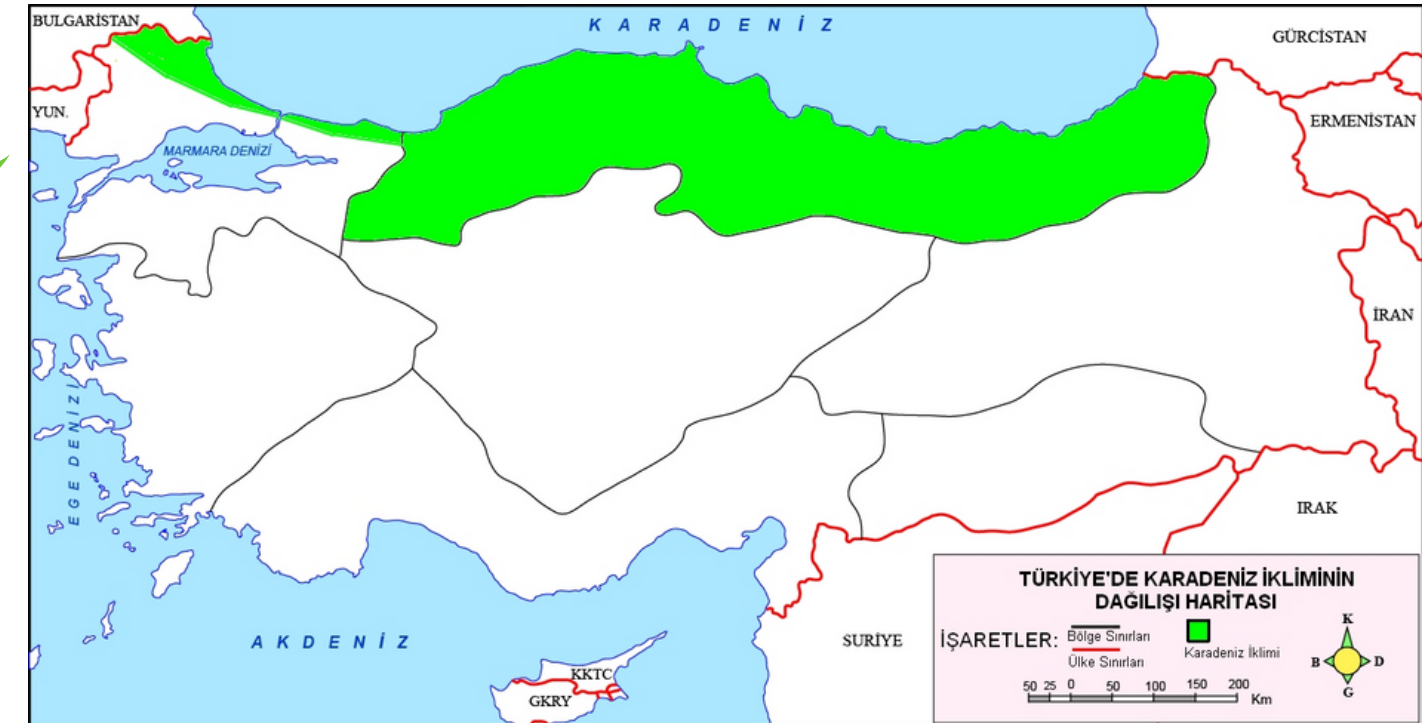
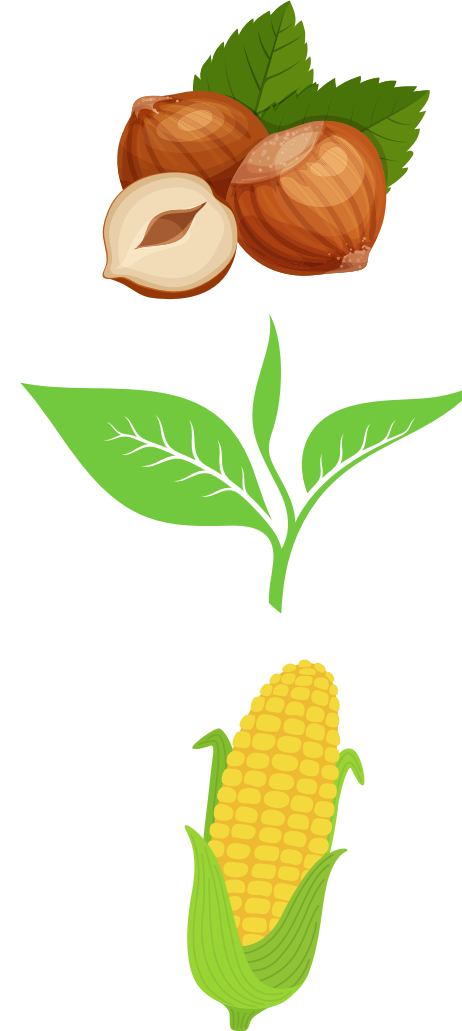
İKLİMİN İNSAN FAALİYETLERİNE ETKİSİ

KARADENİZ İKLİMİ

- Yazları serin, kışları ılık, **her mevsim yağışlı** geçer.
- **En çok yağış sonbaharda en az ilkbaharda** görülür.
- Yağışlar fazla olduğu için **bitki örtüsü ormandır**.
- Ülkemizde **Karadeniz Bölgesinde ve Marmara'nın kuzeyinde** görülür.



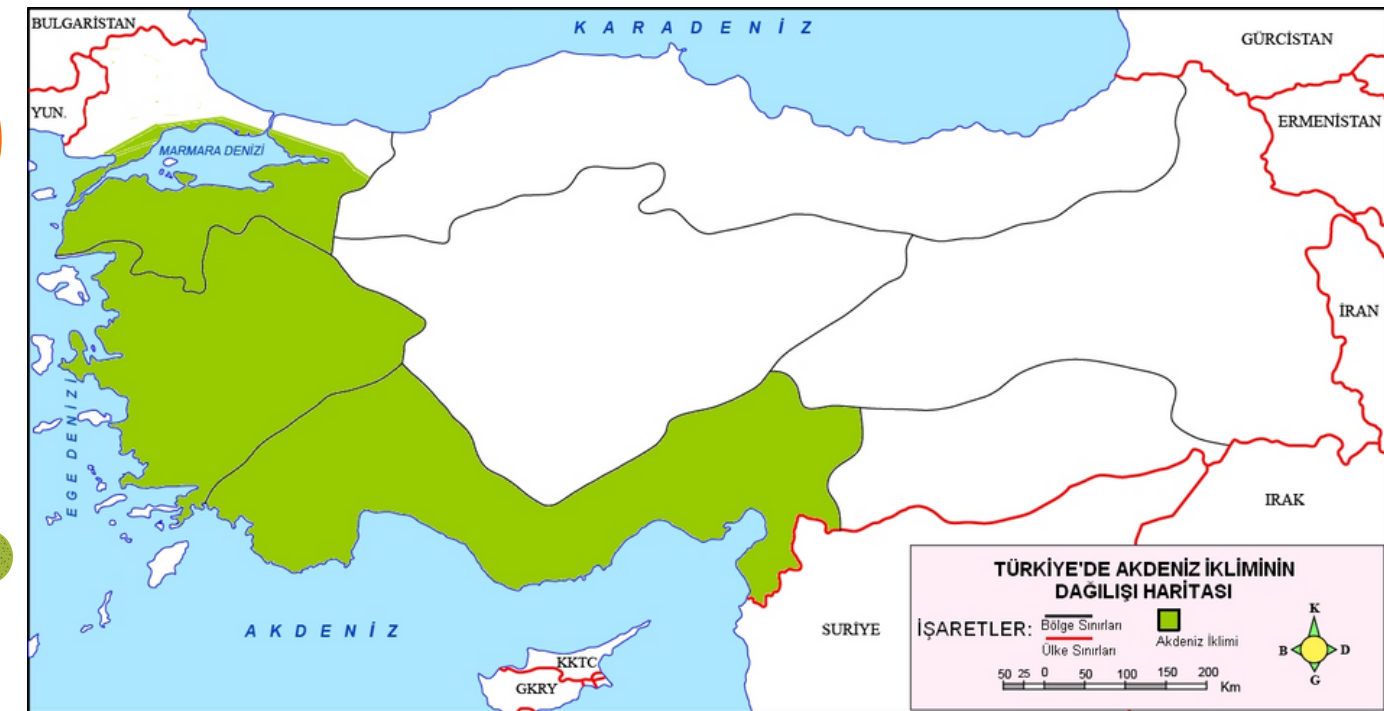
- Bol yağış isteyen **çay, fındık, mısır** ve gibi tarım ürünleri yetiştirilir.
- Ormanlar çok olduğu için geleneksel konutlar **ahşaptan** yapılmıştır.



İKLİMİN İNSAN FAALİYETLERİNE ETKİSİ

AKDENİZ İKLİMİ

- Yazlar **sıcak** ve **kurak**, kışlar **ılık** ve **yağışlı**dır.
- **En fazla yağışı kışın**, **en az yağışı yazın** alır.
- Bitki örtüsü genellikle **kısa boylu çalı** ve ağaçlardan oluşan **makiler**dir.
- **Akdeniz**, **Ege** ve **Marmara** bölgesinin güneyinde görülür.
- En fazla yetiştirilen tarım ürünleri; **turunçgiller** (limon, portakal, greyfurt), **muz**, **zeytin**, **üzüm**, **incir**dir.
- Geleneksel mimari yapılarda **yapı malzemesi** olarak **taş** kullanılır.



NÜFUS VE YERLEŞME



NÜFUS:

Sınırları belirli bir alanda yaşayan **insan sayısına nüfus** denir.

İnsanların yerleşim yeri olarak tercih ettikleri yerleri **doğal** ve **beşeri** faktörler belirlemektedir.

DOĞAL FAKTÖRLER

- İklim
- Bitki örtüsü
- Yeryüzü şekilleri
- Su Kaynakları
- Toprak yapısı

BEŞERİ FAKTÖRLER

- Sanayi
- Madencilik
- Tarım
- Turizm
- Ticaret
- Ulaşım
- Eğitim-kültür

Nüfusun dağılışında **birden fazla faktör** etkili olabilmektedir.



NÜFUS VE YERLEŞME

DOĞAL FAKTÖRLER

İKLİM

Ilıman iklim koşullarının görüldüğü yerler nüfus yoğun (Antalya, İzmir, Adana) soğuk olduğu yerlerde (Hakkari, Şırnak, Kars) nüfus seyrek.

YER ŞEKİLLERİ

Yükselti ve eğimin fazla olduğu yerlerde nüfus azdır. (Doğu Anadolu Bölgesi) Yükseltinin az olduğu yerlerde ise nüfus fazladır. (Marmara)

BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bitki örtüsünün sık ormanlarla kaplı olduğu yada hiç olmadığı (çöl) bölgeler de nüfus seyrek. Örneğin Doğu Karadeniz'in kırsal bölgelerinde nüfus azdır.

SU KAYNAKLARI

Su kaynaklarının çok olduğu bölgeler yoğun nüfusludur. (Adana, Mersin, Samsun) Kuraklığın olduğu yerler ise seyrek. (Tuz gölü çevresi)

NÜFUS VE YERLEŞME

BEŞERİ FAKTÖRLER

SANAYİ

Sanayinin geliştiği yerlerde iş imkanları fazladır. Bundan dolayı **yoğun nüfus**ludur. İstanbul, İzmir, Gaziantep

TARIM

Tarımsal faaliyetlerin yapıldığı bölgeler **yoğun nüfus**ludur. Çarşamba ovası, Çukurova

TURİZM

Turizmin geliştiği yerlerde nüfus fazladır. Örneğin; Antalya, İzmir, İstanbul

TİCARET

Ticaretin geliştiği yerlerde Nüfus fazladır. İzmir, İstanbul, Kayseri

5.SINIF
3.ÜNİTE 3.KONU

NÜFUS VE YERLEŞME

İnsanlar tarih boyunca hayat şartlarını iyileştirmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için doğal ortam üzerinde değişiklikler yapmıştır.

Örneğin; insanlar ulaşımı kolaylaştırmak için yol, köprü ve viyadükler yaparlar.



İnsanlar, ihtiyaç duydukları enerjiyi ve suyu karşılamak için akarsu üzerine barajlar yaparlar.



İnsanlar, ihtiyaç duydukları besin maddelerini üretmek için toprağı işleyerek tarım yaparlar.



DOĞAL AFETLER

Doğa olayları sonucunda aniden meydana gelen, can ve mal kaybına neden olan olaylara doğal afet denir.



SEL



HEYELAN



EROZYON

DEPREM



ÇIĞ



DOĞAL AFETLER

DEPREM

Yer kabuğunun kırılıp yer değiştirmesiyle oluşan büyük yer sarsıntılarına denir.

! Ülkemizde en fazla can kaybına neden olan doğal afettir.



Ülkemiz deprem kuşağı ve fay hatları üzerinde yer alır. Bu nedenle ülkemizde sık sık depremler meydana gelir.

Depremlerin zararlarını azaltmak için;

- Bina yapımında depreme dayanıklı sağlam binalar yapmalıyız.
- Fay hatları üzerine bina yapmaktan kaçınmalıyız.
- Evlerimizde hareketli ve düşebilecek nesneleri sabitlemeliyiz.
- Deprem çantası hazırlamalıyız.



DOĞAL AFETLER

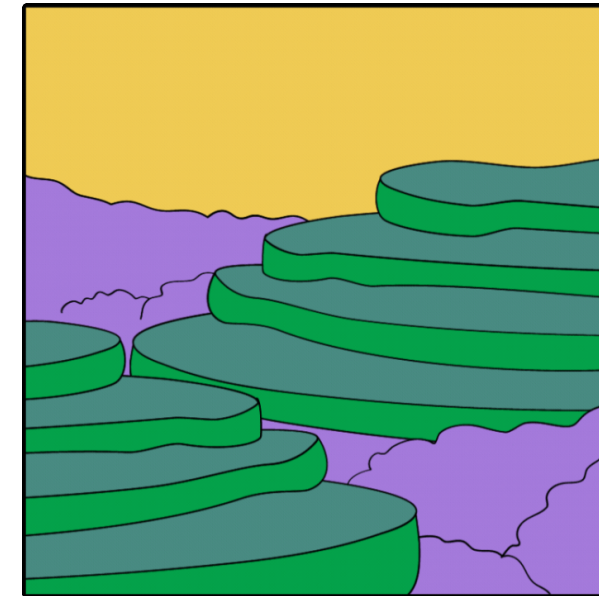
SEL

Aşırı yağış ve karların erimesi sonucu oluşan su baskınlarına sel denir.

Ülkemizde en fazla Karadeniz, Ege, Marmara ve Akdeniz bölgelerinde görülür.

Selin etkilerini azaltmak için;

- Akarsu yataklarına yerleşme yapılmamalıdır.
- Eğimli arazilerde taraçalar yapılmalıdır.
- Ormanların korunması ve ağaçlandırma yapılması gerekir.
- Akarsuların önlerine barajlar kurulmalıdır.
- Şehirlerde altyapı çalışmaları yapılmalıdır.



DOĞAL AFETLER

HEYELAN

Yağışın çok eğimin fazla olduğu yerlerde toprağın yer değiştirmesine heyelan (toprak kayması) denir.

Ülkemizde en fazla Doğu ve Batı Karadeniz ve Doğu Anadolu'da meydana gelir.

Heyelanın zararlarını azaltmak için;

- Toprağın kaymasını önlemek için set (heyelan duvarı) yapılmalıdır.
- Toprağın tutunmasını sağlamak için ağaç dikmeliyiz.
- Heyelan riski olan yerlere yerleşim yapmamalıyız.



DOĞAL AFETLER

ÇİĞ

Dağlardan ya da eğimli yamaçlardan kopan kar kütesinin aşağıya doğru kaymasına çığ denir.

Ülkemizde en fazla Doğu Anadolu bölgesinde görülmektedir.

Çığı önlemek ve zararlarını azaltmak için;

- Çığ tehlikesi olan yere yerleşim yapmamalıyız.
- Araziye taraça yapmalıyız.
- Ağaçlandırma çalışması yapmalıyız.



DOĞAL AFETLER

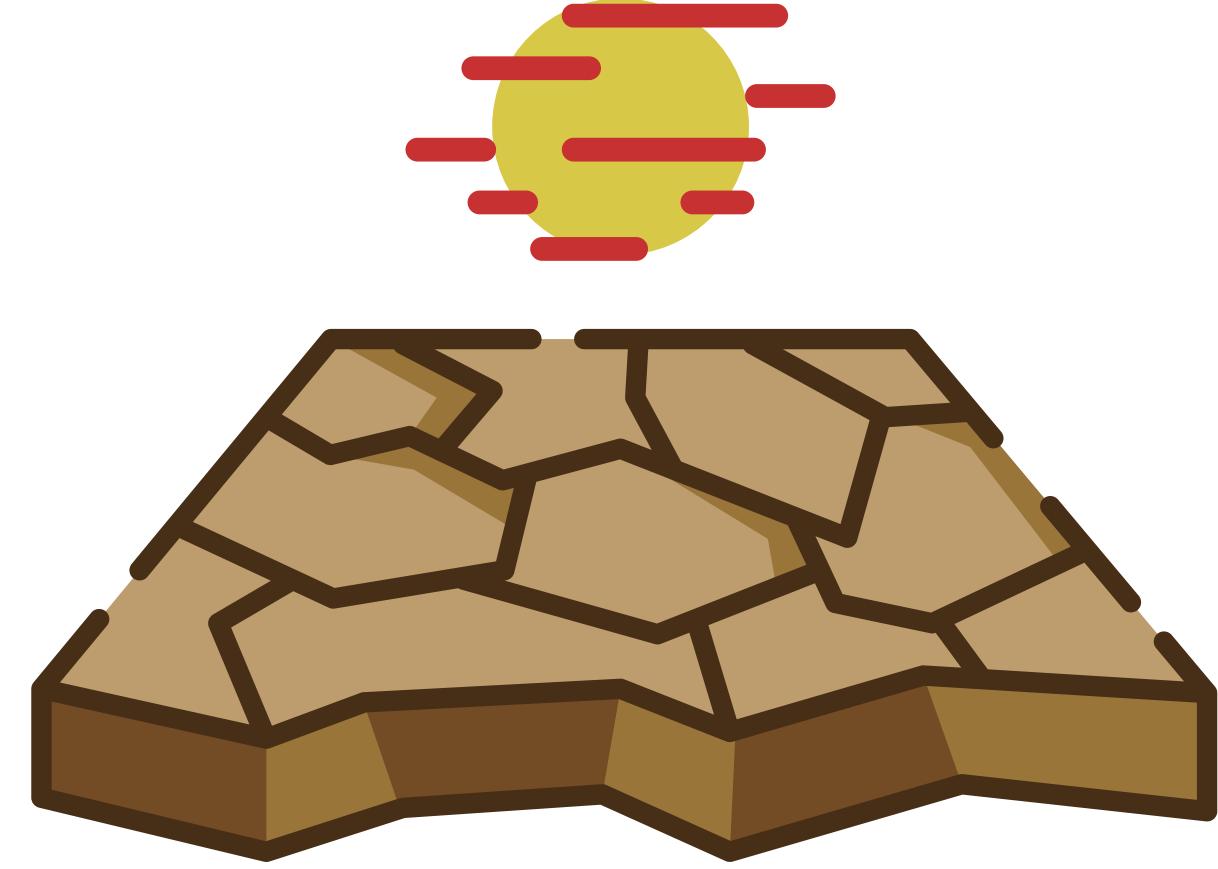
EROZYON

Bitki örtüsü zayıf olan arazide su ve rüzgâr sonucu toprağın taşınmasına erozyon denir.

Erozyon, en çok bitki örtüsünün yetersiz olduğu iç Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinde görülür.

Erozyonu önlemek için;

- Ağaçlandırma çalışmaları yapılmalıdır.
- Eğimli arazilere taraça yapılmalıdır.
- Tarlalar eğimin tersi yönünde sürülmelidir.
- Mevcut bitki örtüsü korunmalıdır.



DOĞAL AFETLER

ORMAN YANGINI

Doğal ya da **beşeri** sebeplerden dolayı ortaya çıkan ve ormanların kısmen veya tamamen yanmasıdır.

En fazla **yaz aylarının** sıcak ve kurak geçtiği **Akdeniz** ve **Ege** bölgelerinde, en az ise **her mevsim yağışlı geçen Karadeniz** bölgesinde görülür.

Orman yangınlarını önlemek için;

- **Piknik ateşimizi söndürmeliyiz.**
- Herhangi bir yangına karşı **tedbirler alınmalı** ve **insanlar bilinçlendirilmelidir.**
- Ormanlara **cam şişe vb. çöplerimizi atmamalıyız.**
- Ormanlara **sigara izmariti atmamalıyız.**



DOĞAL AFETLER

ÇEVRE SORUNLARI

Çevrenin doğal olmayan bir şekilde insan eliyle bozulmasına **çevre kirliliği** denir. Çevre kirliliği insanlığın en önemli sorunlarından birisidir.

Hava Kirliliği

Atmosferde zararlı gazların insanlara ve diğer canlılara zarar verecek miktara ulaşmasıdır. **Egzoz dumanı**, fabrika bacalarından çıkan dumanlar, ısınmak için kullanılan yakıtlar başlıca nedenlerdir.



Su Kirliliği

Zararlı maddelerin suya karışmasıyla suyun doğasının bozulmasıdır. **Kimyasal ilaçlar**, **sanayi atıkları**, **termik santraller**, **gübreler** su kirliliğinin başlıca nedenleridir.

DOĞAL AFETLER

Toprak Kirliliği

İnsanlar tarafından toprağa bırakılan ya da başka şekillerde toprağa karışan zararlı maddelerin toprağın niteliğini bozmasıdır. Tarımsal ilaçlar ve gübreler, çöpler, atıklar toprak kirliliğinin başlıca nedenleridir.



Gürültü Kirliliği

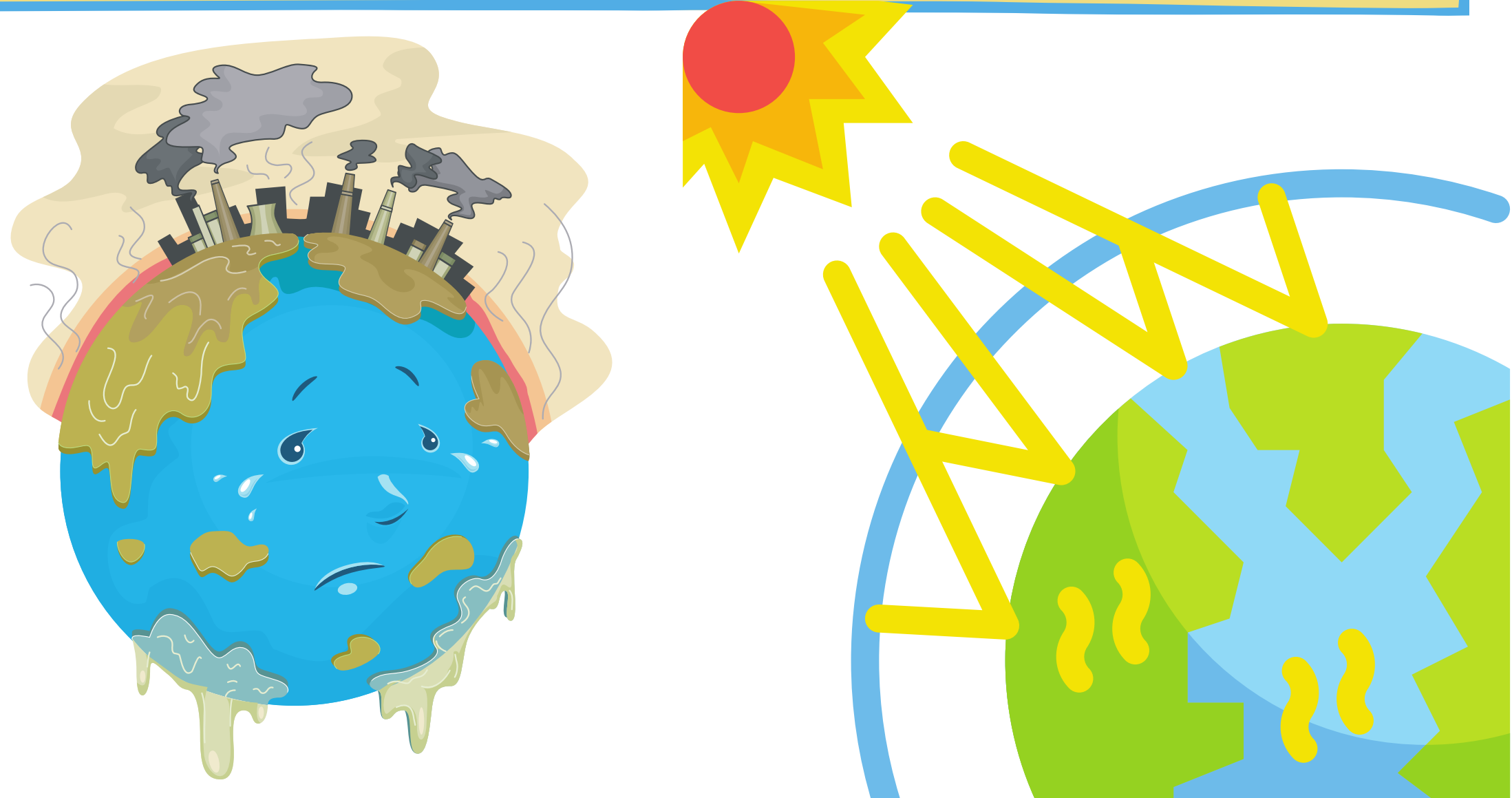
İnsanı rahatsız eden ve insan sağlığına zarar veren sesler, gürültü kirliliği oluşturur. İş makineleri, ulaşım araçları, bağırان insanlar, yüksek sesle müzik yapan eğlence mekanları başlıca nedenleridir.

DOĞAL AFETLER

Küresel Isınma

Atmosfere salınan gazların neden olduğu düşünülen sera etkisinin sonucunda, dünya üzerinde yıl boyunca ölçülen ortalama sıcaklıklarda görülen artışa verilen isimdir.

Küresel ısınma su kaynaklarındaki buharlaşma hızını artırır. Dünyanın ortalama sıcaklığının artmasıyla buzullar erir. Buzul bölgelerindeki hayvanların yaşamı tehlikeye girer. Deniz seviyesinin yükselmesiyle kıyı şehirleri su altında kalır.



AFETLERİN İNSAN YAŞAMINA ETKİLERİ

Afetler insanların hayatına maddi ve manevi açıdan birçok etki yapmaktadır. Doğal afetler sonucu yaşanan acı olaylar toplum hayatında derin izler bırakır.

- Can ve mal kaybına neden olur.

Deprem, sel, heyelan, çığ gibi doğal afetler yıkıcı etkiye sahiptir. Bu yüzden evler, araçlar zarar görmekte insanlar yaralanmakta veya ölebilmektedir.

- Ekonomik kayıplara neden olur.

Doğal afetlerde yaşanan mal kayıpları ile beraber ülke ekonomisi olumsuz yönde etkilenmektedir.

- Ülke içinde göçler yaşanır.

Doğal afetler sonucunda afetzedeler daha güvenli olan yerlere göç eder. Ülke içinde nüfusun dağılışında farklılıklar oluşur.

- Eğitim ve öğretim işleri aksar.

Doğal afetler sonucunda okullar yıkılabilir, okula ulaşım sağlanamaz ve tatil edilir. Eğitim öğretim de aksaklıklar meydana gelir.



- Hizmetler kesintiye uğrar.

Elektrik, Su, İnternet, Telefon, Doğalgaz gibi hizmetler zarar görür ve kesilebilir.

- Ulaşım faaliyetleri aksar.

Doğal afetler sonucunda yollar yıkılabilir, bozulabilir. Bunun sonucunda ulaşım aksar.

- Toplumsal dayanışma artar.

Yaşanan afetlerden sonra birlik beraberlik ve dayanışma artar.



BİZE DESTEK OLMAK İÇİN VİDEOLARIMIZI BEĞENİP KANALIMIZA ABONE OLMAYI UNUTMAYIN

Ticari amaç dışında, dijital ve fotokopi ortamında kullanabilirsiniz.
Kanal adresi ve yazan kişi adı belirtilerek başka ortamlarda paylaşılabilir.

Buğra ARSLAN
Sosyal Bilgiler Öğretmeni



Sosyal Bilgiler Dersliği



@sosyalbilgilerdersligi